

TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ POLİTİKA ANALİZLERİ

EDİTÖRLER

PROF. DR. HASAN HÜSEYİN YILDIRIM
PROF. DR. TÜRKAN YILDIRIM

spm
K İ T A P

TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ POLİTİKA ANALİZLERİ

EDİTÖRLER

PROF. DR. HASAN HÜSEYİN YILDIRIM
PROF. DR. TÜRKAN YILDIRIM

spm
K İ T A P

“Bilim değirmenindeki taşların körelen dişleri ancak ve ancak bilgi ile bilenir. Bilginin suyu ise; araştırmak, okumak, düşünmek, tartışmak, yazmak ve paylaşmaktır.” Hasan Hüseyin Yıldırım

© 2022 SPM Kitap | ABSAM Yayınları

Eserlerimiz hiçbir şekilde basılı ve/veya elektronik ortamda çoğaltılamaz, paylaşamaz ve transfer edilemez. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur. Maddi ve manevi haklarımız saklıdır.

ABSAM Yayınları Sertifika No: 40138

ISBN: 978-605-73267-1-3

1. Baskı, Ağustos 2022, Ankara

Baskı : Bizim Dijital Matbaacılık AŞ, Uzayçağı Cad, 1128. Sk. No: 6,
Yenimahalle/Ankara, T: 444 9 296, Sertifika No: 41356

Genel Atıf

Yıldırım HH ve Yıldırım T. (editör). (2022). *Türkiye Sağlık Sistemi Politika Analizleri*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.

Bölümler İçin Örnek Atıf

Ankara HG. (2022). Türkiye’de Doğurganlığın Bölgesel Analizi. İçinde: Yıldırım HH ve Yıldırım T. (editör). *Türkiye Sağlık Sistemi Politika Analizleri*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.

SPM Kitap | ABSAM Yayınları

Meşrutiyet Mah. Konur Sok. No:38/13 Çankaya/ANKARA
www.spmkitap.com | www.absamyayinlari.com
info@absamyayinlari.com

YAZARLAR HAKKINDA²

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Giray ANKARA

İlk, orta ve yüksek öğretimlerini Ankara’da tamamlayan Hasan Giray Ankara, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü’nden mezun olmuştur. Sonrasında, İngiltere’de York Üniversitesi’nde Sağlık Ekonomisi Yüksek Lisansı yapan Ankara, Doktorasını ise Newcastle Üniversitesi’nde ‘Türkiye’de Sağlıkın ve Sağlık Reformlarının Analizleri’ başlıklı tezi ile tamamlamıştır.

Yurtdışı eğitiminden sonra Türkiye’ye dönen Ankara, 2015 yılında Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Yaklaşık bir yıl sonra, kurum değişikliği yaparak akademik hayatına Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde Dr. Öğretim Üyesi olarak devam eden Ankara aynı zamanda Sağlık Bilimleri Üniversitesi bünyesindeki Sağlık Ekonomisi ve Sağlık Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin Müdürlüğü görevini de sürdürmektedir.

Ankara, 2018 yılından bu yana TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü (TÜSPE) Bilim Kurulu üyesidir. Ankara, halk sağlığı ve politikaları, sağlık ekonomisi, sağlık ekonometrisi, sağlık eşitsizlikleri ve sağlık diplomasisi gibi alanlarda çeşitli eserlere sahiptir.

Prof. Dr. Ramazan ERDEM

1972 Yılında Konya’da doğdu. 1990’da Konya Selçuklu Lisesi’ni bitirerek Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulu’na girdi. 1994’te buradan mezun oldu. Aynı yıl yine Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 1997’de “Zaman Yönetimi ve Hastane Üst Düzey Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama” adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Temmuz 1998 - Kasım 1999 tarihleri arasında Genelkurmay Başkanlığı Sağlık Dairesi Personel ve Eğitim Şubesi’nde sağlık yönetimi subayı olarak askerlik görevini tamamladı. Aralık 1999’da Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’nda öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 2000 yılı Bahar döneminde Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı. 2003 Aralık ayında “Toplumsal Kültürün Hastanelerin Kurum Kültürüne Etkisi: Fırat Tıp Merkezi Örneği” adlı teziyle bilim doktoru unvanını aldı. 2009 yılında ise Yönetim ve Organizasyon doçenti oldu. 2014 yılında pro-

² Yazar isimleri soyadı harf sırasına göre listelenmiştir.

fesörlüğe atandı.

1999-2009 yılları arasında Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi ve öğretim üyesi çalıştı, Yüksekokul Müdür Yardımcılığı ve Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Program Başkanlığı görevlerini yürüttü. Yine 2015 Mayıs – 2020 Aralık tarihleri arasında Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığı görevini yürüttü. 2009 yılından bu yana Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta ve bölüm başkanlığı görevini yürütmektedir. 2014-2015 yılları arasında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Isparta İli akademik danışmanlığını yürütmüş ve halen Sağlık İdarecileri Derneği ve Uluslararası Stratejik Sağlık Araştırmaları Merkezi (USSAM) üyesidir. Aynı zamanda 2017'den bu yana TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü Bilim Kurulu üyesidir.

Son zamanlarda eleştirel yönetim, sağlık sosyolojisi, nitel araştırma yöntemleri konularıyla ilgili çalışmalarla meşgul olmaktadır.

Uzm. Serbay BAHÇECİ

Serbay Bahçeci, ilk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamladıktan sonra 2004 yılında Başkent Üniversitesi Biyomedikal Mühendisliği bölümünü burslu kazanmıştır. Bölümünden 2009 yılında ikincilikle mezun olan Bahçeci, yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalında “Türkiye’de Tıbbi Cihaz Kayıt Sisteminin Değerlendirilmesi” başlıklı tez ile tamamlamıştır. Doktora eğitimine 2019 yılında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalında başlayan Bahçeci eğitimine tez aşamasında devam etmektedir.

Profesyonel meslek yaşamına 2009 yılında özel bir firmada servis mühendisi olarak başlayan Bahçeci, 2009 – 2012 yılları arasında klinik ve yaşam destek cihazları alanında eğitimler alarak ilgili cihaz gruplarına servis desteği vermiştir. 2012 yılında Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde biyomedikal mühendisi olarak göreve başlayan Bahçeci, 2012-2013 yılları arasında aynı hastanede biyomedikal sorumlusu olarak çalışmıştır. 2013 yılında Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Tıbbi Cihaz ve Kozmetik Ürünler Başkanlığı'nda biyomedikal mühendisi olarak göreve başlayan Bahçeci, 2013 – 2017 yılları arasında sırasıyla Kayıt ve Kontrol Birimi, Klinik Mühendislik Birimi ve Ulusal Branş Ağacı Birimlerinde çalışmıştır. 25.06.2015 tarih ve 29397 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbi Cihazların Test, Kontrol ve Kalibrasyonu Hakkında Yönetmelik çalışmalarına katılan Bahçeci, ayrıca başta halk sağlığının korunması amacıyla güvenli ürüne erişimi sağlamak ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele kapsamında Türkiye’de üretilen veya ithal edilen tıbbi cihazların ve kozmetik ürünlerin tekil ve lot bazda takibi ve denetimini yapmak üzere 2014 yılında geliştirilmesine başlanan Ürün Takip Sistemi (ÜTS) projesi alt çalışma grubunda aktif çalışmalarına devam ederek projenin hayata geçmesine katkıda bulunmuştur. TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsünde (TÜSPE) 2017-2019 yılları arasında sağlık endüstrisi politikaları üzerine

çalışmıştır.

Alanında birçok eğitime katılan Bahçeci'nin katıldığı eğitimlerin bazıları: "ISO 13485 Tıbbi Cihazlar Kalite Yönetim Sistemi Tetkikçi/Baş Tetkikçi Eğitimi", "Tıbbi Cihaz İle İlgili Standartlar Eğitimi", "CE Markalama Teknik Dosya İnceleme", "ISO 14791 Tıbbi Cihazlar Risk Yönetimi: Risk Yönetiminin Tıbbi Cihazlara Uygulanması" ve "FMEA Tıbbi Cihazlarda Hata Türleri Ve Etki Analizi"dir.

Bu çalışmalarının yanında, 2013 – 2015 yılları arasında Türk Standartları Enstitüsü'nde (TSE) konu raportörlüğü ve 2015 -2019 yılları arasında ise tıbbi cihazlar alanında T.C. Adalet Bakanlığı Bilirkişilik görevini yürütmüştür.

Dr. Murat KONCA

1987 yılında Ankara'da doğan Murat Konca, ilk ve orta öğrenimini Kırıkkale'de tamamlamıştır. 2011 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği bölümünden mezun olmasına müteakip Kırıkkale'nin Keskin İlçesinde mal müdürlüğü bünyesinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak göreve başlamıştır. 2014'te Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi bölümüne araştırma görevlisi olarak atanan Murat Konca, doktora eğitimini bu üniversitede tamamlamıştır. Murat Konca, Eylül 2021'de Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümüne doktor araştırma görevlisi olarak atanmıştır ve halen bu üniversitede Sağlık Ekonomisi Anabilim Dalında görev yapmaktadır.

Uzm. Tuğba DİLCİ SÖNAL

Tuğba Sönal, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünden 2010 yılında mezun olmuştur. Lisans Eğitimi sırasında 2007-2008 yıllarında iki dönem Erasmus öğrenci değişim programı ile Almanya Fh Worms University of Applied Sciences Üniversitesinde Ekonomi Bölümü Uluslararası İşletme Yönetimi Çalışma Alanında eğitim görmüştür. Yüksek Lisans Eğitimi Hacettepe Üniversitesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalından alan Sönal, doktora eğitimine Sağlık Bakanlığı protokolü kapsamında Üsküdar Üniversitesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalında burslu olarak devam etmektedir.

2011 yılından beri Sağlık Bakanlığı İstanbul Taşra teşkilatının İl ve ilçe Müdürlüklerinde çeşitli görevlerde yer almakta olup; halen Ataşehir İlçe Sağlık Müdürlüğünde görev yapmaktadır.

Sağlık yönetimi, ekonomisi ve sağlık turizmi ile ilgili çalışmaları olan Sönal; Almanca ve İngilizce dillerini bilmekte olup, evli ve iki çocuk annesidir.

Prof. Dr. Türkan YILDIRIM

Türkan Yıldırım, 2000 yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulundan lisans derecesini almıştır. Yüksek lisans (2004) ve doktora (2009) derecelerini ise Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalından almıştır. LSHTM Ecohost Araştırma Merkezi ve LSE Health Araştırma Merkezinde eş zamanlı olarak (2005-2006) ziyaretçi dok-

tora öğrencisi olarak bulunmuştur. Bu ziyareti esnasında, diğer araştırmalarına ek olarak doktora tezi ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Bu süre zarfında aynı zamanda LSE Language School'a da devam etmiştir.

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak 2002 yılında akademik hayatına başlamış, 2011'de Yardımcı Doçent, 2013'te Doçent ve 2018'de de Profesör unvanını almıştır. 2018 yılında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde profesör kadrosunda öğretim üyesi olarak göreve başlamış ve bölüm başkanı olarak atanmıştır.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Eğitim Öğretim Komisyonu, BAB Alt Komisyonu ve YÖS Komisyonu üyeliği görevlerini yürütmüştür.

Şubat 2022'de SBÜ Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı olarak atanmış olup halen bu görevini sürdürmektedir. Bu görevi ile bağlantılı olarak aynı zamanda SBÜ Yönetimi Kurulu ve Senatosu üyesidir.

Araştırma ve çalışmaları sağlık ve sağlık hizmetlerinin yönetim ve politika boyutlarını kapsayan Türkan Yıldırım'ın çalışma alanına giren konularda çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışması ve yayını bulunmaktadır.

Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM

Hasan Hüseyin Yıldırım, Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulundan 1996 yılında dönem birincisi olarak mezun olmuştur. Aynı yıl Sağlık İdaresi Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak akademik hayata başlamıştır. Yüksek lisans ve doktora derecelerini Hacettepe Üniversitesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalından alan Yıldırım; British Council'in Chevening Bursu ile LSE Health Research Centre'de (Londra) Visiting Research Associate (2005-2006) olarak çalışmıştır. Yıldırım bu ziyareti esnasında ağırlıklı olarak; sağlık politikaları, sağlık sistemleri, sağlık ekonomisi, sağlık finansmanı ve Avrupa Birliği sağlık politikalarının Türkiye sağlık politikaları ve sistemi üzerine etkileri konularında çalışmalar yapmıştır. Yıldırım, Temmuz 2017'ye kadar Hacettepe Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi Bölümünde sağlık politikaları konusunda öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

Halihazırda Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olan Yıldırım, aynı zamanda TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü (TÜSPE) başkanı olarak da görev yapmaktadır.

Yıldırım geçmişte Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kuruluna bilimsel, lojistik ve teknik destek sağlama (2018-2022), TÜSEB Genel Sekreter Vekilliği (2020-2021), TÜSEB Yönetim Kurulu Üyeliği (2019-2020), TÜSEB Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsü Başkanvekilliği (2017-2020), Hacettepe Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi Bölümü Bölüm Başkan Yardımcılığı (2012-2013), Hacettepe Teknokent'te mukim AB Sağlık Araştırmaları Merkezi (ABSAM) kuruculuğu ve direktörlüğü (2013-2017), Avrupa Sağlık Yönetimi Derneği (European Health Management Association/EHMA, Belçika) Yönetim Ku-

rule Üyeliği (2015-2016), TOBB Türkiye Sağlık Kurumları Meclisi Danışmanlığı (2015-2017), Uluslararası Sağlık Araştırmaları Merkezi (International Healthcare Research Center, ABD) Danışma Kurulu Üyeliği (2013-2016), Sağlık-Sen Danışmanlığı (2008-2015) ve TBMM Meclis Araştırması Komisyonunda komisyon uzmanı (2012-2013) gibi görevlerde bulunmuştur.

Yıldırım birçok ulusal ve uluslararası proje ve oluşumda görev almış, almaya da devam etmektedir. Bunların bazıları; WHO EVIPNet Europe ağı, G20 Global Innovation Hub for Improving Value in Health Steering Committee üyeliği, Avrupa Birliği 7. Çerçeve Programı kapsamında finanse edilen “Health PROMeTHEUS: Health Professional Mobility in European Union Study” (2009-2012) projesi, Sağlık-Sen Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Araştırması (2014) olarak belirtilebilir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde 250’nin üzerinde kitap, kitap bölümü, makale, rapor, analiz ve sunum çalışması olan Yıldırım’ın bölüm yazarları arasında yer aldığı “Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama” (2013, editörler: Yıldız M ve Sobacı MZ) adlı kitap, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) 2014 Yılı Bilimsel Telif ve Çeviri Eser Ödülleri (TEÇEP) Kayda Değer Telif Eser Ödülü almıştır. Ek olarak Yıldırım; Hacettepe Öğrenci Bilim Teşvik Ödülü, İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülü, SİODER Yılın Lider Kamu Yöneticisi Ödülü ve By Protokol Dergisi Gümüş Kariyer Yılın Bürokratı Ödülü sahibidir.

Sağlık politikaları konusunda uzmanlaşan Yıldırım’ın çalışmaları; sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemleri ile ilgili politika, yönetim ve ekonomi konularına odaklanmaktadır.

Yıldırım, son dönemdeki araştırma ve çalışmalarını genelde İslam ve Tıp araştırmaları, özelde ise Tıbb-ı Nebevi üzerine yoğunlaştırmış bulunmaktadır.

Ayrıntılar için: www.hhyildirim.com

ABSAM | SPM | SAĞLIK POLİTİKALARI MERKEZİ

ABSAM | SPM | Sağlık Politikaları Merkezi; sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemlerinin başta politika, yönetim ve ekonomi boyutları olmak üzere, ilgili diğer alanlarda danışmanlık, araştırma, eğitim ve yayın faaliyetlerini entegre bir şekilde gerçekleştirmek suretiyle Ar-Ge'ye dayalı yenilikçi, özgün, yaratıcı ve kullanılabilir bilgi üretir ve de yayar.

Yayınlanmış Çalışmalar

1. Yıldırım HH ve Yıldırım T. (editör). (2022). *Türkiye Sağlık Sistemi Politika Analizleri*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.
2. Yıldırım HH. (2022). *Sağlık Politikası Yazıları*. 1. Baskı, SPM Kitap, Ankara.
3. Yıldırım HH. (2020). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Sağlık Politikaları*. 1 Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
4. Yıldırım HH. (2020). *AR-GE, Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişimcilik ve Sosyoteknokentler: Türkiye Örneği*. 2. Baskı, Politika Belgesi (e-kitap), ABSAM Yayınları, Ankara.
5. Yıldırım HH. (2020). *Özel Hastanelerin "5'i 1 Yerde ile İmtihanı*. Politika Belgesi (e-kitap). 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
6. Yıldırım HH. (2020). *Türkiye'de Nasıl Bir Sağlık Ekonomisi Eğitimi ve Ekosistemi?* Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
7. Yıldırım HH. (2020). *Sağlık Örgütlenmesi ve Tıp/Sağlık Eğitimi: Türkiye İnan'dan Ne Öğrenebilir?* Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
8. Yıldırım HH. (2020). *Sünnetullah, Din, Bilim, İlim ve İrfan İlişkisi*. Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
9. Yıldırım HH. (2020). *Obama Sağlık Reformlarının Düşündürdükleri: Türkiye İçin Çıkarılacak Dersler*. Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
10. Yıldırım HH. (2020). *Sürdürülebilir Sağlık Turizmi Politikaları: Türkiye Açısından Bazı Saptamalar ve Değerlendirmeler*. Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
11. Yıldırım HH. (2020). *COVID-19 Salgınının Düşündürdükleri: Sağlık Politikası Bakış Açısıyla Bir Değerlendirme*. Politika Belgesi (e-kitap), 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
12. Yıldırım HH. (2020). *Türkiye Aile Hekimliği Modeli: Avrupa Birliği Pratiği ile Karşılaştırmalı Bir Analiz*. 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
13. Yıldırım HH. (2020). *Geleceğin Sağlık Yöneticileri: Başarılı Bir Tasarım İçin Ne Yapılmalı?* Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları,

- Ankara.
14. Yıldırım HH. (2020). *Sağlık Politikalarında Birlik Arayışı*. Politika Belgesi (e-kitap), 2. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 15. Bahçeci S ve Yalçın Balçık P. (2019). *Tıbbi Cihaz Sektörü ve Kayıt Sistemleri: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 16. Çıraklı Ü ve Yıldırım HH. (2019). *Ekonomik Krizler, Sağlık ve Sağlık Sistemleri: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 17. Konca M ve Yıldırım HH. (2017). *Sağlık Sistemlerinde Mali Alan Yaratma: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 18. Yıldırım HH. (2017). *Sezaryen Oranları Azaltılabilir mi? Yöntemler Ne Olmalıdır? Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri Perspektifiyle Bir Değerlendirme*. ABSAM Analiz 2017/2, ABSAM Yayınları, Ankara.
 19. Yıldırım HH. (2017). *Hükümet Sistemleri ve Sağlık Politikaları*. ABSAM Analiz 2017/1, ABSAM Yayınları, Ankara.
 20. Yıldırım HH. (2016). *Sağlık ve Siyaset® Yazıları*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 21. Ankara HG. (2016). *Türkiye’de Doğurganlığın Bölgesel Analizi*. ABSAM Analiz, 2016/2, ABSAM Yayınları, Ankara.
 22. Yıldırım HH. (2016). *Sağlık Turizmi ve Anadolu Nimetleri Tıbbi: Markalaşma Yolunda Türkiye İçin Stratejik Bir İş Modeli Önerisi*. ABSAM Analiz 2016/1, ABSAM Yayınları, Ankara.
 23. Yıldırım HH ve Yıldırım T. (2015). *Avrupa Birliği Sağlık Politikaları ve Sağlık Sistemleri*. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 24. Yıldırım HH. (2015). *Sağlık Hizmetlerinde Tüketici Davranışları: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 25. Özer Ö, Yıldırım HH ve Yıldırım T. (2015). *Sağlık Sistemlerinde Finansal Sürdürülebilirlik: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 26. Yıldırım T ve Yıldırım HH. (editör). (2015). *Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye Sağlık Sektörü Araştırmaları*. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 27. Yıldırım T. (2015). *Avrupa Birliği, Sağlık Çalışanları ve Türkiye: Serbest Dolaşım ve Potansiyel Göç*. 1. Baskı, ABSAM Yayınları, Ankara.
 28. Ankara HG. (2015). *Türkiye’de Çocuk Ölümlülüğü ve Doğurganlık Analizi*. ABSAM Analiz, 2015/4, ABSAM Yayınları, Ankara.
 29. Yıldırım HH. (2015). *Türkiye Aile Hekimliği Modeli: Avrupa Birliği Pratiği ile Karşılaştırmalı Bir Analiz*. ABSAM Analiz, 2015/3, ABSAM Yayınları, Ankara.
 30. Yıldırım HH. (2015). *Sağlık Okuryazarlığı: Türkiye Resmin Neresinde? Ne Yapmalı?* ABSAM Analiz, 2015/2, ABSAM Yayınları, Ankara.
 31. Yıldırım HH. (2015). *Seçimler, Sağlık ve Siyaset: 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Işığında Bir Değerlendirme*. ABSAM Analiz, 2015/1, ABSAM Yayınları, Ankara.

İÇİNDEKİLER

YAZARLAR HAKKINDA	iii
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Giray ANKARA.....	iii
Prof. Dr. Ramazan ERDEM	iii
Uzm. Serbay BAHÇECİ.....	iv
Dr. Murat KONCA.....	v
Uzm. Tuğba DİLCİ SÖNAL	v
Prof. Dr. Türkan YILDIRIM	v
Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM.....	vi
SPM SAĞLIK POLİTİKALARI MERKEZİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xxxv
SUNUŞ.....	xxxix
Bölüm 1	
GİRİŞ: TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ POLİTİKA ANALİZLERİ	1
Hasan Hüseyin Yıldırım, Türkan Yıldırım	
1.1. Giriş.....	1
Bölüm 2	
TÜRKİYE SAĞLIK REFORMLARI VE POLİTİKALARI: POLİTİKA ANALİZİ	
ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME.....	5
Hasan Hüseyin Yıldırım, Türkan Yıldırım	
2.1. Giriş.....	5
2.2. Türkiye Sağlık Sistemi ve Politikaları: Kısa Bir Bakış.....	6
2.2.1. Genel Bir Bakış.....	6
2.2.2. Yönetim, Düzenleme ve Örgütlenme	7
2.2.3. Hizmet Sunumu	7
2.2.4. Sağlık Finansmanı ve Sağlık Harcamaları	8
2.2.4. Sağlık Hizmetlerinde Finansal Kaynak Tahsisi ve Ödeme Yöntem- leri.....	9
2.2.5. Sağlık İnsan Gücü	9
2.2.6. Sağlık Reformları.....	9
2.3. Türkiye Sağlık Reformu Politikaları: Tarihsel Bir Perspektif ve Dina- mikler	10
2.3.1. Kurumsallaşma Dönemi - Reform Öncesi Dönem: 1920-1960	10
2.3.2. Birinci Dalga Sağlık Reformları: 1960-1980	11
2.3.3. İkinci Dalga Sağlık Reformları: 1980-2002	12

2.3.4. Üçüncü Dalga Sağlık Reformları: 2003-Günümüze Kadar	14
2.4. Sağlık Politikası Analizi Işığında Türkiye Sağlık Reformlarının Değerlendirilmesi	16
2.4.1. Reform Ortamı: Ortamsal Faktörler	17
2.4.2. Reform İçeriği	20
2.4.3. Reform Süreci	21
2.4.4. Aktörler	22
2.4.5. Diğer Hususlar	23
2.5. Sonuç Yerine: Reformlarından Çıkarılacak Dersler, Kalıcı ve Sürdürülebilir Reformlar İçin Politika Önerileri	24
2.5.1. Sağlık ve Sağlık Hizmetleri Ortamı.....	25
2.5.1.1. Sağlık ve Sağlık Hizmetleri Ortamına İlişkin Bakış Açıları	25
2.5.1.2. Sağlık Hizmetleri Piyasasının Temel Özellikleri ve Sağlık Hizmetlerinde Piyasa Başarısızlıkları	26
2.5.1.3. Sağlık Hizmetlerinde Devletin Rolü ve Gerekçeleri	29
2.5.2. Stratejik Politika Önerileri.....	30
2.6. Kaynaklar.....	32
Bölüm 3	
PRATİSYEN HEKİMLERİN POTANSİYEL GÖÇÜ: NİYETLER VE SEBEPLER	37
Hasan Hüseyin Yıldırım	
3.1. Giriş.....	37
3.2. Kuramsal Çerçeve	37
3.2.1. Göç Olgusu ve Sağlık Çalışanları	37
3.2.2. Sağlık Çalışanlarının Göçünün Nedenleri	38
3.2.3. Sağlık Çalışanlarının Göçünün Etkileri	40
3.2.4. Sağlık Çalışanlarının Göçünün Yönetilmesi	41
3.3. Materyal ve Metod	42
3.4. Bulgular	42
3.4.1. Tanımlayıcı Bilgilere İlişkin Bulgular.....	42
3.4.2. Potansiyel Göç ve Nedenlerine İlişkin Bulgular	44
3.5. Tartışma	53
3.6. Kaynaklar	54
Bölüm 4	
SEÇİMLER, SAĞLIK VE SİYASET: 7 HAZİRAN 2015 GENEL SEÇİMLERİ İŞIĞINDA BİR DEĞERLENDİRME	56
Hasan Hüseyin Yıldırım	
4.1. Giriş.....	56
4.2. Sağlık ve Siyaset İlişkisi	56

4.3. Seçim Siyaseti ve Sağlık.....	59
4.3.1. Seçim Siyaseti Açısından Sağlıkın Anlamı ve Önemi.....	59
4.3.2. Seçim Siyasetinin Sağlık Açısından Yansımaları	60
4.3.3. 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerine İlişkin Parti Beyannamelerinin Sağlık Siyaseti Açısından Karşılaştırmalı Bir Analizi	61
4.3.3.1. Parti Seçim Bildirgeleri.....	62
4.3.3.2. Parti İdeolojileri.....	62
4.3.3.3. Ana Hedefler, İlkeler ve Politikalar	62
4.3.3.4. Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Kullanıcı Katkıları	63
4.3.3.5. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu.....	64
4.3.3.6. Halk Sağlığı Önlemleri.....	65
4.3.3.7. Sağlık Endüstrisi.....	65
4.3.3.8. Sağlık Turizmi.....	65
4.3.3.9. Bölgesel Dengesizlikler	66
4.3.3.10. Finansal Sürdürülebilirlik.....	66
4.3.3.11. Kamu-Özel Ortaklığı: Şehir Hastaneleri.....	67
4.3.3.12. Hastaların Güçlendirilmesi ve Sağlık Okuryazarlığı.....	67
4.3.3.13. Sağlık Çalışanları	68
4.3.3.14. Yaşlılara Yönelik Sağlık Politikaları	68
4.3.3.15. Sağlık Hukuku.....	68
4.3.3.16. Sağlıkta Eşitlik ve Hakkaniyet.....	68
4.3.3.17. Ücretsiz Sağlık Hizmetleri	69
4.4. Sonuç ve Öneriler.....	69
4.5. Kaynaklar.....	70
Bölüm 5	
YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE: FELSEFİ TEMELDE STRATEJİK SAĞLIK POLİTİKASI ÖNERİLERİ.....	85
Hasan Hüseyin Yıldırım, Türkan Yıldırım	
5.1. Giriş.....	85
5.2. Türkiye Sağlık Politikası Reformları: Tarihsel Arka Plan	86
5.2.1. Reform Öncesi Dönem: 1920-1960	86
5.2.2. Birinci Dalga Sağlık Reformları: 1961-1980	86
5.2.3. İkinci Dalga Sağlık Reformları: 1981-2002	87
5.2.4. Üçüncü Dalga Sağlık Reformları: Sağlıkta Dönüşüm Program 2003-2013	88
5.2.5. Yeni Türkiye'nin Sağlık Vizyonu: 2014-2023.....	90
5.3. Yeniden Büyük Türkiye'nin İnşası İçin Felsefi Temelde Stratejik Sağlık	

Politikası Önerileri.....	92
5.4. Kaynakça.....	95
Bölüm 6	
SAĞLIK OKURYAZARLIĞI: TÜRKİYE RESMİN NERESİNDE?	
NE YAPMALI?.....	99
Hasan Hüseyin Yıldırım	
6.1. Giriş.....	99
6.2. Tüketici Yanlılığı, Hastaların Güçlendirilmesi, Sağlığın Geliştirilmesi ve Sağlık Okuryazarlığı.....	100
6.3. Sağlık Okuryazarlığı: Türkiye Resmin Neresinde?.....	102
6.4. Sonuç ve Öneriler: Ne Yapmalı?.....	110
6.5. Kaynaklar.....	110
Bölüm 7	
TÜRKİYE AİLE HEKİMLİĞİ MODELİ: AVRUPA BİRLİĞİ PRATIĞI İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ.....	
Hasan Hüseyin Yıldırım	
7.1. Giriş.....	113
7.2. Avrupa Birliği'nde Aile Hekimliği.....	114
7.3. Türkiye'de Aile Hekimliği.....	115
7.4. AB Ülkelerinde Aile Hekimliği Pratiği ile Türkiye Aile Hekimliği Modelinin Karşılaştırılması.....	117
7.4.1. Tanımlar.....	117
7.4.2. Eğitim.....	118
7.4.3. Örgütlenme, Sisteme Giriş ve İkinci Basamağa Erişim: Hasta Listeleri ve Kapı Doktoru Rolü.....	120
7.4.4. Aile Hekimi Ödeme Yöntemleri.....	122
7.4.5. Nüfus Başına Düşen Aile Hekimi Sayısı.....	122
7.4.6. Gelir.....	125
7.4.7. İş Tatmini.....	126
7.5. Tartışma ve Öneriler: Türkiye Ne Yapmalı?.....	127
7.6. Kaynaklar.....	130
Bölüm 8	
TÜRKİYE'DE ÇOCUK ÖLÜMLÜLÜĞÜ VE DOĞURGANLIK ANALİZİ.....	
Hasan Giray Ankara	
8.1. Çocuk Ölümlülüğü ve Doğurganlığın Sosyoekonomik Belirleyicileri	133
8.1.1. Giriş.....	133
8.1.2. Veri ve Yöntem.....	134
8.1.3. Bulgular.....	135

8.1.3.1. Çocuk Ölümlülüğü	135
8.1.3.2. Doğurganlık	137
8.1.4. Sonuç	141
8.2. Çocuk Ölümlülüğünde ve Doğurganlıkta Sosyoekonomik Eşitsizlikler	141
8.2.1. Gerekeçe	141
8.2.2. Veri ve Yöntem	142
8.2.3. Bulgular	143
8.2.4. Sonuç	144
8.3. Çocuk Ölümlülüğü ve Doğurganlıkta Sosyoekonomik Eşitsizliklerin Belirleyicileri	145
8.3.1. Giriş	145
8.3.2. Veri ve Yöntem	145
8.3.3. Bulgular	146
8.3.3.1. Çocuk Ölümlülüğü	146
8.3.3.2. Doğurganlık	147
8.3.4. Sonuç	150
8.4. Çocuk Ölümlülüğü ve Doğurganlıkta Sosyoekonomik Eşitsizliklerin Zamanla Değişimine Etki Eden Faktörler	150
8.4.1. Gerekeçe	150
8.4.2. Veri ve Yöntem	150
8.4.3. Bulgular	151
8.4.4. Sonuç	154
8.4.5. Kaynaklar	155
Bölüm 9	
TÜRKİYE'DE DOĞURGANLIĞIN BÖLGESEL ANALİZİ	159
Hasan Giray Ankara	
9.1. Giriş	159
9.2. Veri ve Yöntem	162
9.3. Bulgular	164
9.3.1. Hızlı Doğurganlığın ve Kısa Doğum Aralığının Sosyoekonomik Belirleyicileri	164
9.3.2. Hızlı Doğurganlığın ve Kısa Doğum Aralığının Farklılıkları	167
9.3.3. Hızlı Doğurganlık ve Kısa Doğum Aralığı Farklarına Neden Olan Faktörler	168
9.4. Sonuç	173
9.5. Kaynaklar	173

Bölüm 10**SAĞLIK HİZMETLERİNDE KULLANICI KATKILARI: KURAM VE UYGULAMA... 175**

Hasan Hüseyin Yıldırım, Tuğba Dilci Sönel, Türkan Yıldırım, Ramazan Erdem

10.1. Giriş.....	175
10.2. Sağlık Hizmetleri Finansmanı.....	176
10.2.1. Sağlık Hizmetleri Finansman Kavramı.....	176
10.2.2. Sağlık Finansmanının Amaçları	177
10.2.3. Sağlık Finansmanının Fonksiyonları	177
10.2.4. Sağlık Hizmetleri Finansman Mekanizmaları	180
10.2.4.1. Vergiler	181
10.2.4.2. Sosyal Sağlık Sigortası.....	181
10.2.4.3. Özel Sağlık Sigortası	182
10.2.4.4. Cepten Ödemeler	183
10.2.4.4.1. Doğrudan Cepten Ödemeler	183
10.2.4.4.2. İnfomal Ödemeler	183
10.2.4.4.3. Kullanıcı Katkıları.....	184
10.2.4.5. Tıbbi Tasarruf Hesabı	184
10.2.4.6. Toplum Finansmanı	185
10.2.4.7. Piyango ve Bahis Gibi Gelirler	185
10.3. Sağlık Hizmetlerinde Kullanıcı Katkıları.....	188
10.3.1. Kullanıcı Katkılarının Nedenleri	188
10.3.2. Kullanıcı Katkılarının Avantaj ve Dezavantajları.....	189
10.3.3. Kullanıcı Katkıları Mekanizmaları ve Maliyet Sınırlama Stratejileri	190
10.4. Kullanıcı Katkıları Açısından Paydaşlar.....	192
10.4.1. Tüketiciler	192
10.4.2. Sağlık Hizmet Sunucuları	192
10.4.3. Politika Yapıcılar	192
10.4.4. Sivil Toplum Kuruluşları ve Sendikalar	193
10.5. Türkiye Sağlık Sisteminde Kullanıcı Katkıları	193
10.6. Gereç Yöntem.....	197
10.6.1. Çalışmanın Amacı	197
10.6.2. Problem Cümlesi.....	197
10.6.3. Evren ve Örneklem.....	197
10.6.4. Kısıtlılıklar ve Varsayımlar.....	198
10.6.5. Veri Toplama	198
10.6.6. Verilerin Analizi	199

10.7. Bulgular ve Tartışma.....	199
10.7.1. Kişisel ve Demografik Bilgiler	200
10.7.1.1. Çalışmaya Katılan Kişilerin Tanımlayıcı Özellikleri	200
10.7.1.2. Çalışmaya Katılan Kişilerin Katkı Paylarına İlişkin Görüşleri.....	202
10.7.1.3. Katkı Paylarının Değerlendirilmesi İçin Kriterler	213
10.7.2. Paydaş Grupların Katkı Paylarına İlişkin Değerlendirmelerine Yönelik Ki-Kare Analizi Sonuçları	219
10.8. Sonuç ve Öneriler	223
10.9. Kaynakça.....	228
Bölüm 11	
HÜKÜMET SİSTEMLERİ VE SAĞLIK POLİTİKALARI	231
Hasan Hüseyin Yıldırım	
11.1. Giriş.....	231
11.2. Hükümet Sistemleri.....	232
11.2.1. Parlamenter Sistem.....	234
11.2.2. Başkanlık Sistemi.....	235
11.2.3. Yarı-Başkanlık Sistemi.....	237
11.3. Türkiye’de Hükümet Sistemi Tartışmaları.....	238
11.4. Hükümet Sistemleri ve Sağlık Politikaları.....	239
11.4.1. Hükümet Sistemleri ve Sağlık Politikalarının Oluşturulması: Hükümet Sistemlerinde Sağlık Politikalarının Yapımı Süreci	240
11.4.1.1. ABD, İngiltere ve Fransa Sağlık Politikaları Karar Alma Süreçlerinin Karşılaştırılması	242
11.4.1.2. Türkiye’de Mevcut Durumda Sağlık Politikaları Karar Alma Süreci ile Başkanlık Sistemine Geçildiğindeki Karar Alma Süreçlerinin Karşılaştırılması	245
11.4.1.3. Türkiye Sağlık Reformlarının Dönemsel Karşılaştırılması	248
11.4.2. Hükümet Sistemleri ve Sağlık Üretimi.....	249
11.4.2.1. Ülke Sağlık Sistemlerinin ve Politikalarının Genel Karakteris- tikleri	249
11.4.2.2. Sağlığı Üretmede Hükümet Sistemlerinin Rolü	250
11.5. Tartışma ve Sonuç.....	255
11.6. Kaynaklar.....	256
Bölüm 12	
AK PARTİ’NİN 15 YILI: SAĞLIK VE SAĞLIK POLİTİKALARI AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME	261
Hasan Hüseyin Yıldırım	
12.1. Giriş.....	261

12.2. Türkiye Sağlık Politikalarının Tarihsel Süreci ve Arka Plan	262
12.3. AK Parti'nin 15 Yılına Sağlık ve Sağlık Politikaları Açısından Değerlendirilmesi	266
12.3.1. Sağlık Sisteminin Temel Bileşenleri.....	266
12.3.1.1. Sağlık Hizmetlerinin Sunumu	266
12.3.1.2. Sağlık İnsan Gücü.....	271
12.3.1.3. Sağlık Finansmanı	273
12.3.1.4. Liderlik ve Yönetişim.....	275
12.3.2. Sağlıkta Dönüşüm Programının Uygulama Sonuçları.....	276
12.3.2.1. Sağlık Göstergelerindeki İyileşmeler.....	276
12.3.2.2. Vatandaş Finansal Riskten Koruma	279
12.3.2.3. Beklentilerin Karşlanması: Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyleri.....	280
12.3.2.4. Sağlık Sisteminin Sürdürülebilirliği: Finansal Sürdürülebilirlik.....	280
12.4. Sonuç Yerine: AK Parti Sağlıkta Nasıl Başardı? Bundan Sonra Ne Yapılmalı?	281
12.5. Kaynaklar	282
Bölüm 13	
SEZARYEN ORANLARI AZALTILABİLİR Mİ? YÖNTEMLER NE OLMALIDIR? KARŞILAŞTIRMALI SAĞLIK SİSTEMLERİ PERSPEKTİFİYLE BİR DEĞERLENDİRME	
285	
Hasan Hüseyin Yıldırım	
13.1. Giriş.....	285
13.2. Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri ve Politikaları.....	286
13.3. Sezaryen Oranlarının Düzeyi Neden Önemli?	287
13.4. Sezaryen Oranlarının Karşılaştırılması	288
13.6. Sezaryen Oranları Azaltılabilir mi? Yöntemler Ne Olmalıdır?.....	293
13.7. Sezaryen Oranlarını Yönetmede Türkiye Ne Yapıyor?	295
13.8. Sonuç ve Öneriler: Ne Yapmalı?.....	298
13.9. Kaynaklar.....	299
Bölüm 14	
SAĞLIK İŞ YERİNDE ŞİDDET: KURAMSAL BİR ÇERÇEVE.....	
301	
Hasan Hüseyin Yıldırım	
14.1. Giriş.....	301
14.2. Sağlık İş Yerinde Şiddet Kavramı.....	302
14.3. Sağlık İş Yerinde Şiddetin Boyutu	303
14.4. Sağlık İş Yerinde Şiddetin Kök Nedenleri	304

14.5. Sağlık İş Yerinde Şiddetin Türleri	306
14.6. Sağlık İş Yerinde Şiddetin Olası Etkileri	306
14.7. Sağlık İş Yerinde Şiddetin Yönetimi	308
14.8. Kaynaklar.....	310
Bölüm 15	
SAĞLIK TURİZMİ VE ANADOLU NİMETLERİ TIBBİ: MARKALAŞMA YOLUNDA TÜRKİYE İÇİN STRATEJİK BİR İŞ MODELİ ÖNERİSİ.....	
Hasan Hüseyin Yıldırım	
15.1. Giriş.....	313
15.2. Sağlık Turizmi ve Markalaşma.....	315
15.2.1. Sağlık Turizmi	315
15.2.2. Marka ve Markalaşma	316
15.2.3. Sağlık Turizminde Markalaşma.....	322
15.3. Sağlık Turizminde Markalaşma Yolunda Türkiye İçin Stratejik Bir İş Modeli Önerisi	325
15.3.1. Türkiye Sağlık Turizmi Markası, Marka Mimarisi ve İş Modeli Çerçevesi: Anadolu Nimetleri Tıbbi.....	325
15.3.1.1. Türkiye Sağlık Turizmi Ülke Markası: Anadolu Nimetleri Tıbbi.....	327
15.3.1.2. Türkiye Sektörel Sağlık Turizmi Markaları: Özgün İş Modelleri	327
15.3.1.2.1. Anadolu Tıp Merkezleri.....	328
15.3.1.2.2. Anadolu SPA Merkezleri	331
15.3.1.2.3. Anadolu Bakım Merkezleri	332
15.3.1.2.4. Anadolu Fitoterapi Merkezleri.....	332
15.3.1.2.5. Anadolu Manevi Tedavi Merkezleri.....	335
15.3.1.3. Anadolu Şehir Markaları.....	338
15.3.1.4. Anadolu İşletme Markaları	338
15.3.1.5. Anadolu Bireysel/Kişisel Markaları.....	339
15.4. Son Söz Yerine	339
Bölüm 16	
TIBBİ CİHAZLARDA PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ: KURAM VE UYGULAMA	
Hasan Hüseyin Yıldırım, Serbay Bahçeci	
16.1. Giriş.....	341
16.2. Sağlık Hizmetleri, Sağlık Teknolojisi ve Tıbbi Cihazlar	342
16.2.1. Tıbbi Cihazların Tanımı	343
16.2.2. Tıbbi Cihazların Sınıflandırılması.....	344

16.2.3. Tıbbi Cihazlarda Tarihsel Gelişim.....	347
16.3. Tıbbi Cihazlar Endüstrisi ve Pazarı.....	350
16.3.1 Türkiye Tıbbi Cihaz Pazarı.....	355
16.4. Tıbbi Cihazlarda Yaşam Döngüsü ve Düzenleme	359
16.4.1. Tıbbi Cihazlarda Yaşam Döngüsü.....	359
16.4.2. Tıbbi Cihazlarda Düzenleme	360
16.4.2.1. Avrupa Birliği ve Tıbbi Cihazlarda Düzenleme.....	362
16.5. Tıbbi Cihazlarda Piyasa Gözetimi ve Denetimi	364
16.5.1. Piyasa Gözetimi ve Denetiminin Tanımı, Amacı ve Önemi	364
16.5.2. Tıbbi Cihazlarda Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetleri.....	365
16.6. Türkiye Sağlık Reformları, Tıbbi Cihazlar ve Piyasa Gözetimi ve Denetimi.....	368
16.6.1. Türkiye Sağlık Politikaları ve Reformları	368
16.6.1.1. Sağlıkta Dönüşüm Programı: 2003- Günümüze Kadar.....	368
16.6.1.1.1. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun Görevleri	370
16.6.1.2. Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci Kapsamındaki Sağlık Reformları.....	371
16.6.2. Türkiye Tıbbi Cihazlar Sektöründe Düzenleme ve Piyasa Gözetimi ve Denetimi	374
16.7. Sonuç ve Öneriler.....	381
16.8. Kaynaklar	382

Bölüm 17

TÜRKİYE'DE ÖZEL SAĞLIK KURUMLARI SEKTÖRÜ: MEVCUT DURUM, SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hasan Hüseyin Yıldırım, Murat Konca

17.1. Giriş.....	387
17.2. Özel Sağlık Kurumları Sektörü: Kavramsal Bir Çerçeve	388
17.2.1. Sağlık, Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Sistemi	388
17.2.2. Sağlık Kurumları ve Hastaneler	389
17.2.2.1. Özel Sağlık Kurum ve Kuruluşları.....	392
17.2.2.1.1. Özel Muayenehaneler	392
17.2.2.1.2. Özel Poliklinikler ve Tıp Merkezleri.....	393
17.2.2.1.3. Özel Tanı ve Laboratuvar Merkezleri.....	394
17.2.2.1.4. Özel Hastaneler	394
17.2.2.1.4.1. Türkiye'deki Özel Hastanelerin Tarihi Gelişimi.....	395
17.2.2.1.4.2. Özel Hastanelerin Türleri ve Gruplandırılması.....	396
17.2.2.1.4.2.1. Genel Hastaneler	396

17.2.2.1.4.2.1.1. A Grubu Hastane	396
17.2.2.1.4.2.1.2. B Grubu Hastane.....	397
17.2.2.1.4.2.1.3. C Grubu Hastane.....	397
17.2.2.1.4.2.2. Özel Dal Hastaneleri	397
17.3. Özel Sağlık Kurumları Sektörünün Mevcut Durumu ve Genel Bir Bakış	397
17.3.1. Sosyo-Demografik Durum.....	397
17.3.2. Yönetim ve Organizasyon.....	404
17.3.3. Sağlık Harcamaları, Sağlık Finansmanı ve Ödeme Yöntemleri ..	406
17.3.3.1. Sağlık Harcamaları	406
17.3.3.2. Sağlık Finansmanı	409
17.3.3.3. Ödeme Yöntemleri.....	410
17.3.4. Sağlık Hizmetleri Sunumu ve Kaynakları.....	411
17.3.5. Sağlık Hizmetleri Kullanımı.....	425
17.3.6. Sağlıkta İnsan Kaynakları	432
17.3.7. Sağlık Reformları.....	436
17.4. Özel Sağlık Kurumları Sektörünün Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri	440
17.4.1. Planlama, Ruhsatlandırma ve Denetim	440
17.4.2. SUT Fiyatları	442
17.4.3. İstihdam.....	444
17.4.4. Katkı Payı Tahsilatı.....	444
17.5. Özel Sağlık Kurumları Sektöründe Gelecekte Önem Kazanacak Konular ve Trendler	445
17.5.1. Nüfusun Yaşlanması	446
17.5.2. Sağlık Teknolojisi	447
17.5.3. Şehir Hastaneleri.....	448
17.5.4. Sağlık Turizmi	450
17.5.5. Yatırım, Satın Alma ve Konsolidasyon.....	451
17.5.6. Ekonomik ve Politik İstikrar	454
17.6. Kaynaklar.....	454
Bölüm 18	
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK SİSTEMLERİNİN VE POLİTİKALARININ TEST EDİLMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ.....	457
Hasan Hüseyin Yıldırım	
18.1. Giriş.....	457
18.2. Bir Sağlık Sisteminin Temel Yapı Taşları, Dayanıklılığı Ve Esnekliği .	457

18.2.1. Liderlik ve Yönetişim	458
18.2.2. Hizmet Sunumu.....	459
18.2.3. Sağlık İnsan Kaynakları	459
18.2.4. Medikal Ürünler ve Teknolojiler	459
18.2.5. Sağlık Bilgi Sistemleri	459
18.2.6. Finansman Sistemi	460
18.3. COVID-19 Pandemi Sürecinde Sağlık Sistemlerinin ve Politikalarının Test Edilmesi: Türkiye Örneği	460
18.3.1. Liderlik ve Yönetişim	460
18.3.2. Sağlık Hizmetleri Sunumu.....	462
18.3.3. Sağlık İnsan Kaynakları.....	464
18.3.4. Medikal Ürünler ve Teknolojiler	465
18.3.5. Sağlık Bilgi Sistemleri	466
18.3.6. Sağlık Finansmanı	467
18.4. Sonuç ve Öneriler	468
18.5. Kaynaklar	469

ŞEKİLLER

Şekil 2.1.	Sağlık Politikası Analizi İçin Bir Çerçeve	17
Şekil 4.1.	Sağlık ve Siyaset İlişkisi: Kavramsal Bir Çerçeve.....	58
Şekil 6.1.	Sağlıklı Yaşam ve Sağlık Okuryazarlığı İlişkisi	102
Şekil 6.2.	Sağlık Okuryazarlığı ve Sağlığın Geliştirilmesi İlişkisi.....	106
Şekil 6.3.	Genel Sağlık Okuryazarlığı İndeksi Kategorileri (n=4924)	107
Şekil 6.4.	Genel Sağlık Okuryazarlığı İndeksinin Yaş Gruplarıyla İlişkisi...	108
Şekil 6.5.	Genel Sağlık Okuryazarlığı İndeks Ortalamaları ile Kişinin Bitirdiği En Son Eğitim Kurumunun Düzeyinin İlişkisi.....	108
Şekil 8.1.	Mevcut Yaşa ve Evlilik Yaşına Göre Çocuk Sayısı Dağılımı.....	135
Şekil 8.2.	Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Mezunlarının İlk Doğum Yaşı Dağılımları	136
Şekil 8.3.	Türk Kökenli ve Kürt Kökenli Bireylerin Toplam Çocuk Sayısı Dağılımı	137
Şekil 9.1.	Türkiye’de Çocuk ve Yenidoğan Ölümlülüklerinin Yıllar İçerisindeki Değişimi.....	160
Şekil 10.1.	Sağlık Sisteminin Finansman Fonksiyonları.....	178
Şekil 10.2.	Finansman Kaynakları, Finansman Mekanizmaları ve Fon Toplama Kurumları.....	180
Şekil 10.3.	Maliyet Sınırlama Stratejileri için Genel Bir Çerçeve	190
Şekil 11.1.	Hükümet Sistemlerinde Temel Organlar ve Seçmenler Arasındaki İlişki	234
Şekil 11.2.	Hükümet Sistemleri ve Sağlık Politikaları İlişkisinin İncelenmesi İçin Bir Çerçeve	240
Şekil 11.3.	Politika Yapımında Hükümetlerin Üç Organının Temel Rollerini	241
Şekil 11.4.	ABD, İngiltere ve Fransa Hükümet Sistemlerinde Sağlık Politikalarının Yapımı Süreçlerinin Karşılaştırılması	243
Şekil 11.5.	Türkiye’de Mevcut Durumda Parlamenter Sistemde Sağlık Politikaları Karar Alma Süreci İle Başkanlık Sistemine Geçildiğindeki Sağlık Politikaları Karar Alma Sürecinin Karşılaştırılması	247
Şekil 12.1.	DSÖ Sağlık Sistemi Çerçevesi: Bir Sağlık Sisteminin Yapı Taşları, Amaçlar ve Sonuçlar	262
Şekil 13.1.	Sağlık Sistemlerini Karşılaştırmanın Nedenleri	286
Şekil 13.2.	Sezaryen Oranlarının Düzeyi Neden Önemli?.....	288
Şekil 13.3.	Ülkelere Göre Sezaryen Oranları (% , 2005 sonrası veriler)	289
Şekil 13.4.	Sezaryen Oranlarının Artış Nedenleri	293

Şekil 13.5.	Sezaryen Oranlarını Azaltma Yöntemleri.....	295
Şekil 14.1.	Sağlık İş Yeri Ortamında Şiddetin Nedenlerine/Kaynağına Yönelik Kavramsal Bir Model.....	305
Şekil 14.2.	Sağlık İş Yeri Ortamında Şiddetin Nedenlerine/Kaynağına Yönelik Kavramsal Bir Model.....	309
Şekil 15.1.	Sağlık Turizminde Hiyerarşik Markalaşma ve Marka Mimarisi Modeli	325
Şekil 15.2.	Türkiye Sağlık Turizmi Markası, Marka Mimarisi ve İş Modeli Çerçevesi: Anadolu Nimetleri Tıbbı	326
Şekil 16.1.	Tıbbi Cihazlar Risk Sınıflandırması	346
Şekil 16.2.	Sağlık Endüstrisi Bileşenleri	350
Şekil 16.3.	Küresel Tıbbi Cihaz Satışları (2011 – 2020).....	353
Şekil 16.4.	Ülkelere Göre Tıbbi Cihaz Pazar Payları	353
Şekil 16.5.	Küresel Sağlık Harcama Tahminleri	354
Şekil 16.6.	Küresel Sağlık Harcama Tahminleri	355
Şekil 16.7.	Ürün Gruplarına Göre Tıbbi Cihaz Pazarı, 2016.....	357
Şekil 16.8.	Ürün Gruplarına Göre Tıbbi Cihaz Pazarı, 2016.....	360
Şekil 16.9.	Tıbbi Cihazlarda Düzenlemenin Genel Aşamaları.....	361
Şekil 16.10.	2007-2017 Ulusal Yetkili Otorite Rapor Bildirim Verileri	367
Şekil 16.11.	Tıbbi Cihaz Uyarı Sistemi Faaliyet Verileri	380
Şekil 17.1.	Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Kurumları	390
Şekil 17.2.	Birinci, İkinci ve Üçüncü Basamak Sağlık Hizmetlerinin Özellikleri	390
Şekil 17.3.	Sağlık Kurumlarının Sınıflandırılması.....	392
Şekil 17.4.	Ulusal Sağlık Sisteminin Öğeleri, İşlevleri ve Karşılıklı İlişkiler.	404
Şekil 17.5.	Sağlık Bakanlığı Merkez Teşkilatı (1 Şubat 2018).....	405
Şekil 17.6.	Özel Hastane ve Tıp Merkezlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	413
Şekil 17.7.	Global Trendler ve Sağlık.....	445
Şekil 17.8.	Sağlık Teknolojisinde Eğilimler.....	448
Şekil 17.9.	Türkiye Sağlık Sektörünün Büyüme Potansiyelinin Nedenleri..	452
Şekil 18.1.	DSÖ Sağlık Sistemleri Çerçevesi	458

TABLolar

Tablo 3.1.	Uluslararası Sağlık Profesyoneli İstihdamının Temel İtici ve Çekici Faktörleri.....	40
Tablo 3.2.	Taraflara Göre Sağlık Çalışanlarının Göçünün Etkileri.....	41
Tablo 3.3.	Pratisyen Hekimlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	42
Tablo 3.4.	Potansiyel Göç ve Sebepleri.....	45
Tablo 3.5.	Genel Pratisyenlerin Yurt Dışında Mesleğini Sürdürme Düşüncesi.....	46
Tablo 3.6.	Pratisyen Hekimlerin Tıpta Uzmanlık Eğitimine Yurt Dışında Devam Etme Düşüncesi.....	48
Tablo 3.7.	Pratisyen Hekimlerin Yurt Dışında Çalışma Konusunda Herhangi Bir Girişimde Bulunma Durumu	50
Tablo 3.8.	Pratisyen Hekimlerin Yurt Dışında Çalışma İsteğinde En Önemli Faktör	52
Tablo 4.1.	Parti Beyannamelerinde “Sağlık” Kelimesinin Frekansı (±3).....	59
Tablo 4.2.	Partilerin Seçim Bildirgeleri ve Sağlık: Karşılaştırmalı Bir Bakış	71
Tablo 6.1.	Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Genel Sağlık Okuryazarlığı İndeksi Puanları Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	107
Tablo 6.2.	Bölge ve İl Bazında Sağlık Okuryazarlığı İndeksleri ve Mali Yoksulluk İndeksi Frekansları	109
Tablo 7.1.	Bazı Avrupa Ülkelerinde Aile Hekimliği Uzmanlık Eğitimi.....	119
Tablo 7.2.	Aile Hekimlerinin Avrupa Sağlık Sistemlerindeki Durumu: Ağırlıktaki Sunum ve Ödeme Yöntemleri, Kapı Doktoru Rolü, Hasta Kaydı, Aile Hekimini Seçebilme (1993 yılı ve sonrası için) ve Kişi Başı Aile Hekimi Sayıları.....	123
Tablo 7.3.	Avrupa Ülkelerinde Yıllara Göre Aile Hekimlerinin Yıllık Gelirleri.....	126
Tablo 8.1.	Çocuk Ölümlülüğü 2003 ve 2008 Regresyonları.....	139
Tablo 8.2.	Doğurganlık 2003 ve 2008 Regresyonları.....	140
Tablo 8.3.	Çocuk Ölümlülüğü ve Doğurganlık Konsantrasyon Katsayıları.	144
Tablo 8.4.	Konsantrasyon Katsayısı Ayrışımı: Çocuk Ölümlülüğü.....	148
Tablo 8.5.	Konsantrasyon Katsayısı Ayrışımı: Doğurganlık.....	149
Tablo 8.6.	Konsantrasyon Katsayıları Farkının Ayrışımı: Çocuk Ölümlülüğü.....	153
Tablo 8.7.	Konsantrasyon Katsayıları Farkının Ayrışımı: Doğurganlık	154
Tablo 9.1.	Türkiye’de Çocuk ve Yenidoğan Ölümlülüklerinin Son Veri İtibari-	

	yle Ortalamaları.....	160
Tablo 9.2.	Türkiye'nin Farklı Bölgelerinde Son Beş Yıl İçerisindeki Doğum Yapmış Anne Sayısı.....	161
Tablo 9.3.	Hızlı Doğurganlığın Farklı Bölgelerdeki Sosyoekonomik Belirleyicileri	166
Tablo 9.4.	Kısa Doğum Aralığının Farklı Bölgelerdeki Sosyoekonomik Belirleyicileri.....	167
Tablo 9.5.	Hızlı Doğurganlığın ve Kısa Doğum Aralığının Farklı Bölgelerdeki Dağılımları: Gini ve Konsantrasyon Katsayıları	168
Tablo 9.6.	Türkiye'nin Doğusu ile Batısı Arasındaki Hızlı Doğurganlık Farkı: Genel Ayrıştırma	170
Tablo 9.7.	Türkiye'nin Doğusu ile Batısı Arasındaki Kısa Doğum Aralığı Farkı: Genel Ayrıştırma	170
Tablo 9.8.	Türkiye'nin Doğusu ile Batısı Arasındaki Hızlı Doğurganlık Farkı: Detaylı Ayrıştırma	171
Tablo 9.9.	Türkiye'nin Doğusu ile Batısı Arasındaki Kısa Doğum Aralığı Farkı: Detaylı Ayrıştırma	172
Tablo 10.1.	Sağlık Finansmanının Fonksiyonları ve İlgili Politikalar	179
Tablo 10.2.	Farklı Gelir Toplama Yöntemlerinin Teorik Avantaj ve Dezavantajları.....	186
Tablo 10.3.	Kullanıcı Katkıları Mekanizmaları ve Tanımları.....	191
Tablo 10.4.	Kullanıcı Katkılarında Koruma Mekanizmaları.....	192
Tablo 10.5.	Türkiye Sağlık Sisteminde Kullanıcı Katkıları ve Kullanıcı Katkılarından Muaf Olma Durumları	194
Tablo 10.6.	Çalışmaya Katılan Paydaşlara Dağıtılan ve Geri Dönüş Sağlanan Anket Sayısı	198
Tablo 10.7.	Çalışmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	200
Tablo 10.8.	Çalışmaya Katılan Tüketicilerin Özellikleri*	201
Tablo 10.9.	Katılımcıların Katkı Payları Hakkındaki Düşünceleri.....	202
Tablo 10.10.	Katkı Payı Uygulanması Gereken Hizmetler	204
Tablo 10.11.	Katkı Payı Uygulamaları İle İlgili Ücretler Hakkında Bilgi Düzeyi.....	204
Tablo 10.12.	Katkı Payı Miktarı Hakkındaki Düşünceler	205
Tablo 10.13.	Katılımcıların Katkı Payı Limiti Hakkındaki Düşünceleri	206
Tablo 10.14.	Maksimum Toplam Katkı Payı.....	207
Tablo 10.15.	Maksimum Hizmet Sayısı.....	208
Tablo 10.16.	Katkı Paylarından Muaf Tutulması Gereken Gruplar*	209
Tablo 10.17.	Katılımcılara Göre Katkı Paylarının Amacı	210

Tablo 10.18. Katılımcıların İnfomal Ödemeler Hakkındaki Düşünceleri	210
Tablo 10.19. Katkı Paylarına Yönelik Düşünceler	213
Tablo 10.20. Tüm Katılımcıların Katkı Payı Değerlendirmesindeki Kriterlerinin Öncelik Sıralaması.....	214
Tablo 10.21. Paydaş Gruplarına Göre Katkı Payı Değerlendirmesindeki Kriterlerin Öncelik Sıralaması	216
Tablo 10.22. Paydaş Gruplarına Göre Katkı Payı Uygulamasının Gerekliliğine ilişkin Dağılım	219
Tablo 10.23. Paydaş Grubuna Göre Ayakta Tedavi Hizmetlerine Verilen Cevapların Dağılımı	220
Tablo 10.24. Paydaş Grubuna Göre İlaç ve Tıbbi Cihaz Hizmetlerine Verilen Cevapların Dağılımı.....	221
Tablo 10.25. Paydaş Grubuna Göre Katkı Payları İle İlgili Uygulanan Ücretler Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı.....	222
Tablo 10.26. Paydaş Grubuna Göre Katkı Paylarının Daha Kaliteli Bir Hizmet İçin Daha Yüksek Tutarda Olması Gerektiği Konusu Arasındaki Dağılım.....	223
Tablo 11.1. Hükümet Sistemlerinin Karşılaştırılması	233
Tablo 11.2. Ülkelerin Sağlık Sistemlerinin Karakteristik Özellikleri.....	250
Tablo 11.3. Ülkelerin Sağlık Üretimi Performanslarının Karşılaştırması (2015).....	254
Tablo 15.1. Bazı Ülkelerin Bitki Türleri, Tıbbi Amaçlı Kullanılan Bitki Türleri ve Ticaret Potansiyeli.....	334
Tablo 16.1. Tıbbi Cihazlara Bazı Örnekler	344
Tablo 16.2. ABD’de Tıbbi Cihazların Sınıflandırılması.....	345
Tablo 16.3. GMDN Kategorileri	347
Tablo 16.4. Tıbbi Cihazlarda Tarihsel Gelişim: Dönüm Noktaları	349
Tablo 16.5. İlk 30 Tıbbi Cihaz Firması.....	351
Tablo 16.6. Sektörlere Göre Tıbbi Cihaz Pazarı Satış Gelirleri (2009)	352
Tablo 16.7. Türkiye Sağlık Harcama Göstergeleri	356
Tablo 16.8. Türkiye Tıbbi Cihaz Pazar Verileri	356
Tablo 16.9. Türkiye Tıbbi Cihaz İhracat Verileri, 2016.....	358
Tablo 16.10. TİTUBB Sistemine Kayıtlı İmal-İthal Ürün Sayıları.....	359
Tablo 16.11. TİTUBB Sistemine Kayıtlı İmalatçı-İthalatçı-Bayi Sayıları	359
Tablo 16.12. Tıbbi Cihaz Düzenlemeleri İçin Genel Bir Çerçeve	361
Tablo 16.13. Avrupa Birliği’nde Tıbbi Cihazlarda Düzenleyici Karışımı	363
Tablo 16.14. Piyasa Gözetimi ve Denetimi Kuruluşu Ürün Grupları.....	376
Tablo 16.15. TİTCK PGD Faaliyetleri.....	379

Tablo 16.16. 2016 Yılı Tıbbi Cihaz PGD'ye İlişkin Tüm Veriler	380
Tablo 17.1. Genel Sağlık Sigortası Harcamaları (2014-2015).....	408
Tablo 17.2. Türkiye'de Kamu ve Özel Hastane Sektöründeki Büyüme.....	421
Tablo 17.3. Özel Sağlık Kurumları ve Personel Durumları, 2016	424
Tablo 17.4. Sağlık Personelinin Sektörlere ve Unvanlara Göre Dağılımı, 2016	433
Tablo 17.5. Kamu-Özel Ortaklığı Modeli İle Yapımı Devam Eden Şehir Hasta- neleri	449

GRAFİKLER

Grafik 12.1.	Yıllara Göre Aile Sağlığı Merkezi Muayene Oda Sayısı.....	267
Grafik 12.2.	Yıllara ve Sektörlere Göre Hastane Yatağı ve Nitelikli Hastane Yatağı Sayısı, Türkiye.....	268
Grafik 12.3.	Yıllara Göre Ambulans Sayısı, Sağlık Bakanlığı	268
Grafik 12.4.	Yıllara Göre Acil Yardım Ambulansı ve 112 Acil Yardım İstasyonu Başına Düşen Nüfus, Sağlık Bakanlığı.....	269
Grafik 12.5.	Yoğun Bakım ve Yanık Tedavi Yatak Sayıları, Türkiye.....	270
Grafik 12.6.	Uzun Süreli Bakım Yatak Sayısı, Türkiye.....	270
Grafik 12.7.	Yıllara Göre Kişi Başı Hekime Müracaat Sayıları.....	271
Grafik 12.8.	Sağlık İnsan Kaynaklarındaki Değişim	272
Grafik 12.9.	Sağlık Bakanlığında Çalışan Uzman Hekim Başına Düşen Nüfus (Aralık 2002-Ekim 2016)	272
Grafik 12.10.	100.000 Kişiye Düşen Hekim, Diş Hekimi, Eczacı, Hemşire ve Ebe Sayısı, Tüm Sektörler.....	273
Grafik 12.11.	Yıllara Göre Kamu ve Özel Sağlık Harcamasının GSYİH İçindeki Payı, (%), Türkiye	274
Grafik 12.12.	Yıllara Göre Kişi Başı Kamu ve Özel Sağlık Harcaması, ABD \$, Türkiye.....	274
Grafik 12.13.	Yıllara Göre Cepten Yapılan Sağlık Harcamalarının Toplam Sağlık Harcamaları İçindeki Oranı, (%), Türkiye.....	275
Grafik 12.14.	Yıllara ve Cinsiyete Göre Doğumda Beklenen Yaşam Süresi, (Yaş), Türkiye	277
Grafik 12.15.	Bebek ve Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (bin canlı doğumda).....	278
Grafik 12.16.	Anne Ölüm Hızı (yüzbin canlı doğumda)	278
Grafik 12.17.	Cepten Yapılan Sağlık Harcamasının Toplam Sağlık Harcaması İçindeki Oranı, (%).....	279
Grafik 12.18.	Yıllara Göre Katastrofik Sağlık Harcaması, (%), Türkiye.....	279
Grafik 12.19.	Yıllara Göre Sağlık Hizmetlerinden Genel Memnuniyet, (%).....	280
Grafik 12.20.	Yıllara Göre Faiz Dışı Genel Kamu Harcamalar ve Kamu Sağlık Harcamalarının Artış Oranı, (%), Türkiye.....	281
Grafik 12.21.	SGK ve GSS'nin Açık ve Fazlalarının GSYİH'ye Oranı	281
Grafik 13.1.	Sezaryen Oranlarında Global ve Bölgesel Eğilimler, 1990-2015	289
Grafik 13.2.	Türkiye'de Sezaryen Oranları ve Eğilimleri.....	290
Grafik 13.3.	Türkiye'nin Sezaryen Oranlarının Uluslararası Karşılaştırması	291

Grafik 15.1.	10.000 Kişiyeye Düşen Hastane Yatağı Sayısının Uluslararası Karşılaştırması, 2015	328
Grafik 15.2.	100.000 Kişiyeye Düşen Toplam Hekim Sayısının Uluslararası Karşılaştırması, 2015	329
Grafik 15.3.	100.000 Kişiyeye Düşen Hemşire ve Ebe Sayısının Uluslararası Karşılaştırması, 2015	329
Grafik 15.4.	Yıllara Göre Türkiye’de Sağlık Hizmeti Alan Turist Sayılarının Dağılımı, 2008-2016	330
Grafik 15.5.	Ülkelere Göre JCI Tarafından Akredite Edilmiş Sağlık Kurumu ve Kuruluşlarının Sayıları, Ocak 2018	331
Grafik 17.1.	Yıllara Göre 0-14 Yaş Nüfus ve 65 Yaş Üzeri Nüfus Oranları (%)	398
Grafik 17.2.	Nüfus Piramidi (2000, 2017)	399
Grafik 17.3.	Yıllara Göre Toplam Doğurganlık Hızı	399
Grafik 17.4.	Yıllara Göre Doğuştaki Beklenen Yaşam Süresi (yıl)	400
Grafik 17.5.	Yıllara Göre Kırsal ve Kentsel Nüfus Oranı (%)	401
Grafik 17.6.	Bebek Ölüm Hızı ve Anne Ölüm Oranı.....	402
Grafik 17.7.	Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Düzeyleri (GSYİH, US\$).....	402
Grafik 17.8.	Yıllara Göre İşsizlik Oranı, %.....	403
Grafik 17.9.	Yıllara Göre 15 Yaş Üstü Nüfusta Okuryazarlık Oranı, %.....	403
Grafik 17.10.	Yıllara Göre Cari Sağlık Harcamalarının GSYİH’deki Payı (%) ve Kişi Başı Toplam Sağlık Harcamaları (\$SGP).....	407
Grafik 17.11.	Hayat Dışı Branşlarda Direkt Primlerinin Branş Bazında Dağılımı, 2017	408
Grafik 17.12.	Sektörlere ve Yıllara Göre Hastane Sayıları ve Yüzdeleri.....	412
Grafik 17.13.	Sektörlere ve Yıllara Göre Yatak Sayıları ve Yüzdeleri	414
Grafik 17.14.	Yıllara Göre Sektörel Yatak Dağılım Oranları.....	414
Grafik 17.15.	Sektörlere ve Yıllara Göre Hekim Sayıları ve Yüzdeleri.....	415
Grafik 17.16.	Yıllara Göre Sektörel Hekim Dağılım Oranları.....	416
Grafik 17.17.	Özel Hizmet Sunucularının Sağlık Sektöründeki Payı (Kurum, Yatak ve Hekim %).....	416
Grafik 17.18.	Yıllara Göre Açılan ve Ön İzin Alan Hastane Sayıları.....	417
Grafik 17.19.	Özel Hastanelerde Ön İzin Durumu, 2016.....	417
Grafik 17.20.	Yıllara ve Sektörlere Göre Yoğun Bakım Yataklarının Dağılımı (%), Türkiye	418
Grafik 17.21.	Özel Hastanelerde Yıllara Göre Yoğun Bakım Yatak Sayısının Toplam yatak Sayısına Oranı, %.....	418
Grafik 17.22.	Türkiye Geneli Yoğun Bakım Yatak Dağılımı ve Toplam Tescilli Yatak Sayısı, 2016	419

Grafik 17.23. Yıllara ve Sektörlere Göre Hemodiyaliz Merkez Sayısı, Türkiye	419
Grafik 17.24. Sektörlere Göre Yataklı Tedavi Kurumlarında Cihaz Sayıları, 2016.....	420
Grafik 17.25. Faal Olan ve Ön İzin Alan Tıp Merkezi Sayıları, 2016	421
Grafik 17.26. Tıp Merkezi Dönüşüm Ruhsat Sayıları.....	422
Grafik 17.27. Değerlendirilen Mimari Proje Sayıları.....	422
Grafik 17.28. Kurum Türüne Göre Mimari Proje Talep Dağılımı	423
Grafik 17.29. Kurum Taleplerinin Değerlendirilmesi	423
Grafik 17.30. Yıllara ve Hizmet Kapsamına Göre Hekime Müracaat Sayısının Oranı, %.....	425
Grafik 17.31. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelere Kişi Başı Müracaat Sayısı	426
Grafik 17.32. Yıllara Göre Aile Hekimine Müracaat Sayısı	426
Grafik 17.33. Yıllara ve Sektörlere Göre Toplam Ameliyat Sayıları	427
Grafik 17.34. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Doluluk Oranı (%)	428
Grafik 17.35. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatan Hasta Ortalama Kalış Günü	428
Grafik 17.36. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Devir Hızı (Hasta).....	429
Grafik 17.37. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Devir Aralığı (Gün).....	430
Grafik 17.38. Yıllara ve Sektörlere Göre Sezaryen Doğumlarının Hastane Doğumları İçindeki Payı.....	430
Grafik 17.39. En Son Hizmet Alınan Hastanelerden Memnuniyet Durumu (Özel, Devlet, Üniversite, %)	431
Grafik 17.40. Yıllar İtibariyle Türkiye’de Sağlık Hizmeti Alan Yabancıların Dağılımı, 2008-2016	432
Grafik 17.41. İBBS-1’e Göre Uzman Hekim, Pratisyen Hekim ve Asistan Hekim Dağılımı, Tüm Sektörler, (%), 2016.....	434
Grafik 17.42. Yıllara ve Sektörlere Göre Toplam Hekim Dağılımı (%), Türkiye	435
Grafik 17.43. Yıllara ve Sektörlere Göre Dış Hekimlerinin Dağılımı (%), Türkiye	435
Grafik 17.44. Yıllara ve Sektörlere Göre Hemşire ve Ebe Dağılımı (%), Türkiye	436
Grafik 17.45. Türkiye Sağlık Hizmet Bölgeleri Haritası	441
Grafik 17.46. Nüfus Projeksiyonları: Demografik Göstergeler.....	446

KUTULAR

Kutu 13.1. Sağlık Bakanlığı Doğum ve Sezaryen Eylemi Yönetim Rehberi Uygulamaya Yönelik Temel Öncelikler ve Sezaryen Oranının Azaltılması İlkeleri.....	296
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABM	Anadolu Bakım Merkezleri
ABSAM	AB Sağlık Araştırmaları Merkezi
AEP	Acil Eylem Programı
AFM	Anadolu Fitoterapi Merkezleri
AIM	Anadolu İşletme Markaları
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
AMA	American Marketing Association
AMTM	Anadolu Manevi Tedavi Merkezleri
ANTIB	Anadolu Nimetleri Tıbbı
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
ASM	Anadolu SPA Merkezleri
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AŞM	Anadolu Şehir Markaları
ATM	Anadolu Tedavi Merkezleri
ATT	Acil Tıp Teknisyeni
Bağ-Kur	Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BAKA	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BİT	Bilgi İşlem Teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
BMJ	British Medical Journal
BT	Bilgisayarlı Tomografi
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
cc	Celle Celalühü
CEO	Chief Executive Officer
CFO	Chief Financial Officer
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CI	Konsantrasyon Katsayısı (Concentration Index)
DB	Dünya Bankası
DBYS	Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi

DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EC	European Commission
EHMA	European Health Management Association
et al.	Et alii/ve diğerleri
EU	European Union
evy.	Elde Veri Yok
GETAT	Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp
GSS	Genel Sağlık Sigortası
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
HDI	Human Development Index
HDP	Halkların Demokratik Partisi
HLS-EU	Health Literacy Survey – European Union
HÜ NEE	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
Hz.	Hazreti
ICN	International Council of Nurses
ILO	International Labour Organisation
IMF	International Monetary Fund
IOM	Institute of Medicine
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması
İBBS-1	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması 1
JCI	Joint Commission Accreditation
KBB	Kulak Burun Boğaz
KETEM	Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KÖO	Kamu Özel Ortaklığı
LSE	London School of Economics
MDA	Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MR	Manyetik Rezonans
NHS	National Health Services
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OHSAD	Özel Hastaneler ve Sağlık Kuruluşları Derneği
OLS	Ordinary Least Square
POLMER	Sağlık Politikaları Ar-Ge Merkezi

PPP	Purchasing Power Parity
PPP	Public Private Partnership
PSI	Population Services International
ra	Radiyallahu Anh
SATURK	Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu
sav	Sallahü Aleyhi ve Sellem
SB	Sağlık Bakanlığı
SDP	Sağlıkta Dönüşüm Programı
SDSGR	Sağlıkta Dönüşüm ve Sosyal Güvenlik Reformu
SGGM	Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SGP	Satınalma Gücü Paritesi
SİODER	Sağlık, İnovasyon ve Organizasyon Derneği
SO	Sağlık Okuryazarlığı
SPA	Salud Per Aquam
SPM	Sağlık Politikaları Merkezi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
SUT	Sağlık Uygulama Tebliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TEÇEP	TÜBA Bilimsel Telif ve Çeviri Eser Ödülleri Programı
TEFE	Toptan Eşya Fiyat Endeksi
THSK	Türkiye Halk Sağlığı Kurumu
TL	Türk Lirası
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TR-SO-UEP	Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ulusal Eylem Planı
TR-SOYA	Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Araştırması
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TSKM	Türkiye Sağlık Kurumları Meclisi
TTB	Türk Tabipleri Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSEB	Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı
TÜSPE	Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü
TÜSSİP	Türkiye Sağlık Sistemi İncelemeleri Projesi
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
US	United States
USA	United States of America
ÜYTE	Üremeye Yardımcı Tedavi
vd.	ve diğerleri
vs.	ve saire
WHO	World Health Organisation
YÖK	Yükseköğretim Kurumu
\$	Dolar
%	Yüzde
€	Euro

SUNUŞ

Türkiye sağlık ortamında üretilen ve uygulanan politikaların bağımsız ve tarafsız kişi, kurum ve kuruluşlarca inovatif bir bakış açısıyla analiz edilmesi ve değerlendirilmesi oldukça sınırlıdır. Bu sınırlılık; etkili, verimli, kaliteli, hakkanietli, beklentilere duyarlı ve sürdürülebilir sağlık politikalarının üretilmesi ve uygulanması noktasındaki literatür açığı oldukça fazladır.

İşte bir nebze de olsa bu açığı kapatabilmek amacıyla sağlık sistemi politika analizleri konusunda hazırlanmış olan 17 çalışma bir araya getirilerek bu kitap vücuda getirilmiştir. Böylece inovatif, özgün ve özellikli analizler yoluyla Türkiye'deki ve global ölçekteki sağlık politikalarının geliştirilmesine ve bu politikalarla ilgili kararların verilmesine yardımcı olmak ve toplum sağlığına katkı yapmak amaçlanmaktadır.

Bu amaç kapsamında, Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım ve Prof. Dr. Türkan Yıldırım'ın editörlüğünde "*Türkiye Sağlık Sistemi Politika Analizleri*" isimli eserimizi sizlerle paylaşmaktan büyük mutluluk duymaktayız.

Kitabımızın, ilgilenen herkes için faydalı olması temennisiyle...

Gayret bizden, tevfik ise Allah'tandır.

SPM | Sağlık Politikaları Merkezi

1. Baskı, Ağustos 2022, Ankara

www.spmkitap.com

Bölüm 1

GİRİŞ: TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ POLİTİKA ANALİZLERİ

Hasan Hüseyin Yıldırım
Türkan Yıldırım

1.1. Giriş

Türkiye sağlık ortamında üretilen, uygulanan ve olası politikaların bağımsız ve tarafsız kişi, kurum ve kuruluşlarca inovatif bir bakış açısıyla analiz edilmesi ve değerlendirilmesi oldukça sınırlıdır. Bu sınırlılık ve bilgi açığı; etkili, verimli, kaliteli, hakkaniyetli, beklentilere duyarlı ve sürdürülebilir sağlık politikalarının üretilmesi ve uygulanması noktasında bir zorluk teşkil edebilmektedir.

İşte bir nebze de olsa bu zorluğun üstesinden gelebilmek ve bilgi açığını kapatabilmek amacıyla 2013-2021 yılları arasında üretilen inovatif, özgün ve nitelikli 17 müstakil çalışmayı bir araya getirip “Türkiye Sağlık Sistemi Politika analizleri” adıyla literatüre kazandırmış ve siz değerli okuyucularımız ile buluşturmuş bulundurmaktayız.

Bu amaç çerçevesinde kitabın *ikinci bölümünde* Hasan Hüseyin Yıldırım ve Türkan Yıldırım tarafından kaleme alınan “Türkiye Sağlık Reformları ve Politikaları: Politika Analizi Çerçevesinde Bir Değerlendirme” isimli çalışmaya yer verilmektedir. Bu bölümde Türkiye’de ortaya konulan sağlıkta reform girişimleri ve politikaları tanımlamakta, politika analizi çerçevesinde değerlendirilmekte, kalıcı ve sürdürülebilir sağlık reformları için önerilerde bulunulmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümünde Hasan Hüseyin Yıldırım’ın kaleme aldığı “Pratisyen Hekimlerin Potansiyel Göçü: Niyetler ve Sebepler” adlı çalışmaya yer verilmektedir. Bu çalışmada 2011 yılında gerçekleştirilen araştırma ile Türkiye’deki pratisyen hekimlerin uluslararası göçe yönelik niyetleri ve göçün belirleyicileri ortaya konulup tartışılmaktadır.

Kitabın dördüncü bölümünde Hasan Hüseyin Yıldırım’ın 7 Haziran 2015 tarihli genel seçimleri çerçevesinde ve ışığında kaleme aldığı “Seçimler, Sağlık ve Siyaset: 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Işığında Bir Değerlendirme” adlı çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, Türkiye’de 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen olan genel seçimler bağlamında “seçimler, sağlık ve siyaset” ilişkisi analiz edilmiştir.

Kitabın beşinci bölümünde Hasan Hüseyin Yıldırım ve Türkan Yıldırım’ın kaleme aldığı “Yeniden Büyük Türkiye: Felsefi Temelde Stratejik Sağlık Politi-